

FAȚA ȘI REVERSUL CUVÂNTULUI ÎN RACCONTI ROMANI DE ALBERTO MORAVIA

*Melniciuc Radu, dr., lector univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău*

CZU: 821.131.1.09

Abstract

The present study aims at elucidating a series of aspects of the stylistics of neorealism in the collection of stories *Racconti romani* by the prose writer Alberto Moravia. Beyond the dry, sober, seemingly superficial style of the stories, beyond the immediate and discreet narration, the prose writer's word is often imposed by its "reverse", it is shown to be available for multiple interpretations, fertile ground for "intellectual complicity" with the reader. The prose writer's logos evoke implicit comments, ironies, double interpretations, discreet allegories, sarcasm or playful strategies, reversals of expectations.

Keywords: intellectual complicity, ludic, neorealism, critical realism, word reverse.

Opera lui Alberto Moravia, nume de referință în proza italiană a secolului 20, este pusă de exegeți sub semnul „realismului critic”[4] sau eidetic [2]. Tema centrală a întregii sale creații a fost definită reușit de Toni Ermano și Eugenio Ragni drept cea a „iremediabilei distanțe între individ și realitate, din care derivă o alienată imposibilitate de a se realiza și un inert abandon fluxului vieții”.(trad. n.) [3, 778] Autor cu vocația narațiunii obiective, Moravia face parte din categoria prozatorilor ce pun limba în serviciul unui conținut concret, al unei observații atente, imparțiale, al venei fabulatorii. Altfel fie spus, el nu urmează cuvintele, ci “cazurile” vieții, fapte, personaje, întâmplări, medii și condiții obiective. Narațiunea sa este, de obicei, una imediată și discretă, el preferând să stea în umbră ca autor, dând întâietate personajelor, făcând din acestea, într-un fel sau altul, centrul scrierii. Ca romancier, Moravia refuză implicarea, participarea afectivă și stilistică. Stilul sec, tăios, sobru este unicul posibil pentru postura romancierului de observator rece al realității. Faptul dat îi permite criticului V. Amoruso să vorbească de o “lingua asettica”. [1, 202] Fidel tradiției realismului, preferă co-participării calde consemnarea crudă, seacă chiar a realității, a vieții în cele mai diverse aspecte ale sale (continuând astfel, în culegerile sale de povestiri, într-o manieră modernă, experiența decameronică). Se pare totuși că pregătirea intelectuală îi dă adesea imboldul de a nu privi logos-ul ca pe un simplu instrument al narațiunii. Dacă participarea „caldă” prin actul povestirii este nepermisă, autorului îi rămâne opțiunea “complicității intelectuale” cu cititorul. Aceasta se poate realiza pe teritoriul logos-ului personajelor, adică în acea zonă a discursului care, dincolo de ariditatea sa, permite coabitarea interpretativă a emițătorului și destinatarului. În perimetrul literaturii realiste, tehnica cea mai fertilă – lucru ce poate fi verificat și în cazul altor mari prozatori (Verga, Pirandello, Balzac), - este comentariul implicit sau implicațiile ludice realizate prin discursul personajului însuși. Limba prozei moraviene se dovedește a fi săracă din punct de vedere sintactic, retoric, una bazată pe elemente esențiale, pe descrieri realiste, echidistante; *Povestirile romane* însă sunt bogate în întâmplări picante, scene, cazuri ale vieții, dialoguri și personaje.

Deși succesul editorial al lui Alberto Moravia e datorat în primul rând romanelor sale, autorul a experimentat și proza scurtă, cu rezultate demne de toată atenția. Trebuie să observăm că în povestirile sale prozatorul se manifestă adesea eterogen, parcurgând mai multe etape, de la povestirea neorealistică la nuvela suprarealistă sau cu elemente alegorico-fantastice, de la filonul comic și satiric la cel autobiografic. Moravia nu renunță însă niciodată la abordarea esențialmente realistă a existenței și a omului. În studiul de față vom face o analiză a povestirilor din culegerea *Racconti romani* (1954). Narațiunile volumului prezintă caleidoscopul urban al Romei anilor ‘40- ‘50 ai secolului trecut, cu o largă paletă a tipurilor umane. Soluția narativă aplicată aici de Moravia este realismul povestirii la persoana întâi. Fiind lipsit de

posibilitatea intervenției nemijlocite, a comentariului, a descrierii din perspectivă multiplă sau subiectivă (care să abandoneze optica și perspectiva unică a personajului-narator), prozatorului nu-i rămâne decât posibilitatea și, cu siguranță, plăcerea surprinderii „comediei umane”, a farselor vieții (situaționale și verbale).

Logos-ul este unul aparent de suprafață, rudimentar și arid, cu elemente dialectale adaptate, de cele mai multe ori elementar, asemeni personajelor și reacțiilor acestora. Există însă un revers al acestuia pe care autorul ni-l propune, fără ostentație însă, lăsând cititorului libertatea de a-l descoperi. Reversul rezultă dintr-o serie de tehnici narrative sau modalități stilistice, esențiale fiind:

1. realismul ludicului verbal, care se manifestă pe mai multe planuri: planul naratorului, al dialogului, cel al raportului titlu – text;
2. jocul perspectivelor (perspectiva personajelor; perspectiva situațională; perspectiva lexico-semantică).

Adesea orizontul (sau orizonturile) de așteptare sunt punctul de plecare pentru farse, paradoxuri, ironii sau sarcasmuri, răsturnări de situații, cazuri, manifestări sau reacții grotești. Povestirea *Il Pensatore* prezintă, în spatele cazului unui tânăr chelner, emanciparea evolutivă a *cuvântului*, jocul între *fața* și *reversul* acestuia. Angajatul perfect al restaurantului (tocmai pentru că este inert și tace, adică refuză perceperea critică a stării de fapt și transformarea acesteia în vorbire), se pomenește la un moment dat că, involuntar, reacționează mental la realitatea din fața sa (clientul). Din acel moment gândul, nevăzut și inconsistent, se manifestă tot mai pregnant ca un punct de plecare al *cuvântului*, ca un stimul al acestuia. *Fața* logos-ului este actul verbal (searbăd, sec, mecanic), în timp ce *reversul* ia forma gândurilor. Totodată acesta din urmă este natura adevărată dar inhibată a individului, atitudinea ascunsă în spatele *feței* (non atitudinea). E completarea imperceptibilă a unei aparente, purtătorul esenței. Urmează apoi “emanciparea” gândului, ieșirea sa din umbra, scoaterea “măștii”. Într-un final gândul își depășește condiția latentă, transformându-se definitiv în cuvânt. Evoluția dată echivalează cu nașterea capacității de a observa existența și oamenii, de a le nota incongruențele; e inevitabilă acum configurarea atitudinii (sarcastică, ironică, zemflemitoare). Cu cât mai mult evoluează, cu atât mai mult vorbirea are ca destinatar emitentul însuși. *Reversul* *cuvântului* devine reflexiv și se impune în raport cu *fața*. Actul verbal devine componentă a conștiinței de sine și a demnității, iese de sub controlul conveniențelor, al “măștii”, al *feței*. Chelnerul perfect nu mai există (pentru că nu mai acceptă nediferențiat convențiile sociale) și își pierde locul de muncă. Respectiva istorie-confidență impune, printr-o fină alegorie, cu mijloace narrative realiste, tema dublului aspect al *cuvântului*, asociată temeii mai largi a distanței între individ și realitate.

Alteori descoperirea laturei ascunse a *cuvântului* duce la trezirea conștiinței (*L'incosciente, La parola mamma*). Protagonistul celei de-a doua povestiri, Lopresto, narează la distanță temporală cum a încercat la un moment dat să profite, prin înșelăciune, de sufletul bun al unui avocat și să-l convingă să-l ajute cu niște bani. Pentru realizarea acestui plan perfid se folosește de un anume Stefanini, un coate-goale care însă este „o bună peniță” și scrie pentru Lopresto o scrisoare menită să înmoaie inima binefăcătorului. Falsa epistolă se pretinde a fi din partea unui nenorocit ce nu mai are surse de existență și, pe lângă aceasta, este nevoit să aibă grijă de mama bolnavă. Stefanini pune pe hârtie o adevărată „bijuterie”, insistând, cu o intuiție de adevărat scriitor, pe cuvântul „mamma”, unul cu ecou în sufletul oamenilor. Doar că, atunci când protagonistul se decide să folosească scrisoarea în cazul unui anumit avocat Zampichelli, căruia de ceva timp îi murise mama, lucrurile decurg altfel decât le preconizase. Avocatul cunoaște deja

scenariul, pentru că fusese vizitat anterior de Stefanini, (ultimul hotărâse și el să se folosească de trucul cu scrisoarea). Astfel încât Zampichelli dejoacă ușor planurile lui Lopresto. Dialogul între cei doi este regizat de autor într-un mod “avocătesc”, finalitatea acestuia fiind cunoașterea adevărului. Logos-ul dorit a fi un instrument al înșelăciunii devine capcană chiar pentru vânătorul de chilipiruri. „Câștigul” final al escrocului este o lecție de moralitate, aventura verbală eșuată a acestuia declanșând resorturile conștiinței.

Sub un alt aspect, cel al relației autor – cititor, povestirea stă sub semnul invitației de a descoperi valorile secrete ale cuvântului. Logosul – capcană, dincolo de aparențele sale (rigiditate, elementaritate, austeritate, etc.), este „piatra de încercare” a cititorului, portița dincolo de care acesta are revelația orizonturilor neașteptate ale realismului narativ. Titlul altei povestiri, *Il provino*, implică o polisemie a termenului ce corespunde, în plan comportamental, duplicității personajelor. Jocul de măști al protagoniștilor are ca rezultat o farsă reciprocă, prezența iterativă a cuvântului *provino* fiind cheia stilistică a ludicului narațiunii.

Alteori cuvântul declarativ, de fațadă, care însă sună frumos și în care ai plăcerea să crezi, se relevă a fi, la un moment dat, doar un paravan subțire cu aspect nobil (*Amicizia*). Conștiința protagonistului, labilă, slabă, nu e decât o autoamăgire, o pseudo-conștiință; cuvântul (aparența) prin care conștiința se manifestă nu rezistă în fața esenței (realitatea dură a existenței, a instinctelor primare). Pe de altă parte, logos-ul femeii e insinuant, ludic, un labirint în care cuvântul își pierde falsele conotații sociale și morale; e o suită de măști, substrat al instinctualului masculin, un vierme care roade fundamentul aparent solid al declarațiilor și concepțiilor morale ale personajului - narator.

Și-n povestirea *Gli amici senza soldi* cuvântul “amici” se impune ca unul farsă, batjocoritor, demitizant, inutil. Protagonistul se întreabă (după ce, rând pe rând, cei pe care-i considera prieteni refuză să-i întindă o mână de ajutor) de ce oare l-au inventat oamenii, dacă oricum e o realitate inexistentă?

Mai întotdeauna logos-ul se dovedește a fi de nestapânit, imprevizibil, formă sau instrument al ironiei sorții pe care nu știm să o citim, să o descifram. *Impataccato* este povestea șmecherului care cade pradă propriilor cuvinte false, propriului joc verbal și atitudinal; escrocul devine, culmea ironiei, jertva unei escrocherii!

În narațiunea *Mario* cuvântul sub formă de bârfă circulă din gură în gură denaturând realitatea, dând naștere geloziei, furiei, incurcăturii și unor gesturi sau interpretări nedorite de protagonist. Logos-ul întoarce spatele realității datorită personajelor feminine, răutăcioase, îndrăgostite, răzbunătoare, bârfitoare.

În povestirea *Occhialli* titlul vine să pună în prim plan jocul aparentelor și esenței; alteori titlurile se prezintă ca un comentariu-farsă (*I gioelli*, *Prepotente per forza* ecc.). Realitatea refuză parcă să se conformeze felului în care o percep naratorii (și, implicit, lectorii care își asumă optica naratorului), ea se impune ocolind logica percepțiilor, a moralității tradiționale, a convențiilor, a valorilor sociale. Cuvântul care încearcă să o evoce, să o surprindă în esența ei, „eșuează” sau e nevoit și el să se manifeste ambiguu, polivalent. Neorealismul, de fapt, persiflează canoanele realismului clasic. Dincolo de elementele obișnuite ale prozei realiste (banalul, cotidianul, rutina, tipologiile umane) există mereu loc pentru neașteptat, surpriză, exagerat, atipic, pentru evoluții deviate ș. a. Fața și reversul cuvântului în povestirile lui Alberto Moravia cu siguranță sunt o modalitate de reflectare a crizei conștiinței moderne, dincolo de o bogată prezentare a tipologiei umane.

Bibliografie:

1. AMORUSO V. *Le contraddizioni della realtà*, Edizione Dedalo, 1968.
2. Cfr. Debenedetti Giacomo, *Pasternak e Moravia* (1961), în *Il romanzo del Novecento*, Garzanti, Milano, 1976, 757 p.
3. ERMANO T., RAGNI E., *Il realismo di uno scrittore scomodo: Alberto Moravia*. În: *Storia della letteratura italiana. Diretta da Enrico Malato. Vol. IX Il Novecento. Partea II Il secondo Novecento*. Il Sole 24 Ore, Milano 2005, 1582 p.
4. Cfr. SANGUINETI E., *Alberto Moravia*, Mursia, Milano, 1962, 150 p.

PROBLEM-BASED LEARNING: BENEFITS AND CHALLENGES FOR LEARNERS IN THE ESP CLASSROOM

*Duhlicher Olga, PhD, Associate Professor
Ministry of Education, Culture and Research,
The Directorate for Research and Innovation Policies
Moldova State University*

CZU: 378.147.88:811.111

Rezumat

Învățarea bazată pe probleme (eng. problem-based learning) este un proces activ și interactiv, care dezvoltă studenților o mentalitate activă de învățare, ei fiind mai implicați în acest proces. Folosind învățarea bazată pe probleme, studenții își pot îmbunătăți abilitățile de rezolvare a problemelor, abilitățile de cercetare, abilitățile de învățare autodirijată și abilitățile sociale. Învățarea bazată pe probleme este eficientă pentru realizarea cursurilor de limbă engleză pentru studenți prin faptul că este implicată interacțiunea dintre studenți și un efort de înțelegere comună a unei probleme, participanții având un obiectiv comun și responsabilități comune și pentru că învățarea este un proces activ în care elevii își pot construi sau reconstrui propriile rețele de cunoștințe, într-un context dat de problemă. Acest articol își propune să studieze beneficiile, caracteristicile învățării bazate pe probleme și provocările în utilizarea PBL în clasele cu predarea limbii engleze de specialitate.

Cuvinte-cheie: învățarea bazată pe probleme, limba engleză pentru scopuri specifice, predare, abordare, probleme.

In the new orientations of education, the aspect of the interaction of the teacher with the student is a fundamental one. Also, as a consequence of the development of industrial society into the information society the teacher-centred learning environment was replaced by the learner-centred environment, in which the process of learning and not the product is emphasised. In this context, the need for a learner-centred educational system is evident, focusing on the level of development of its potential, applying appropriate techniques, strategies and approaches.

Analysing the techniques, strategies and methods used by the teachers to teach English for Specific Purposes to learners and in order to avoid passive learning, rote memorisation, poor learning strategies, and the translation of course materials into learners' mother tongue in order to learn English, the possibility of using and implementing Problem-Based Learning (PBL) methodology to teach English for Specific Purposes is considered. In this way, the present paper examines whether PBL is compatible with language teaching and determines the benefits that this methodology can bring to ESP and to the learners.

To start with, it is required to understand what Problem-based learning (PBL) represents. In this way, M. Savin-Baden and C.H. Major explain that PBL is a learner-centred cognitive approach to learning that is based on solving problems and which aims at teaching both knowledge and skills. [3].

D. Boud and G. Feletti stated that Problem based learning is an approach to structuring the curriculum which involves confronting students with problems from practice which provide a stimulus for learning [1].